

Natuur.ruimte

Biodiversiteit in jouw gemeente

Spinnen in de stad

5 jaar Bospolder

Vogelopvangcentrum Brasschaat

Colofon

Natuur.huis, Natuur.documentatiecentrum en Natuur.winkel, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, fax 03-541.63.55, antwerpenoord@natuurpunt.be, website: www.natuurpunt.be/antwerpenoord. Van maandag tot vrijdag open van 10 tot 17 u. BTW-nummer: BE 429 415 832.

Contactpersonen

Bospolder: Stefan Versweyveld (03-645.94.10)

De Kooldries: Hans Frijters (03-313.50.81)

De Kuifeend/Grote Kreek: Ludo Benoy (03-825.45.59)

Ekers Moeras: Willy Ibens (03-651.99.59)

Fort van Brasschaat: Filip Borms (03-666.15.56) en Willy Ibens (03-651.99.59)

Galgeschoor/Groot Buitenschoor: Eddy Rottiers (03-775.00.22), Koen Vanagtmael (03-541.60.04) en Frank Wagemans (03-651.44.67)

Het Rood: Filip Collet (03-664.21.33), Paul Osterrieth (03-237.08.11) en Johan Vandewalle (03-297.30.03)

Het Wijtschot: Anders Megroedt (03-288.52.05) en Leo Claessens (03-646.94.81)

Hoekse Beemden: Freddy Heye (03-636.00.41)

Oude Landen: Willy Ibens (03-651.99.59), Guy Leys (03-569.00.38) en Fons Vervoort (03-647.18.70)

Ruige Heide: Guy Leys (03-569.00.38)

Schans van Smoutakker: Harry Van der Horst (03-568.15.78)

t' Asbroek: Hugo Koens (03-658.01.09)

Werking Beleid: Johan Vandewalle (03-297.30.03)

Werking Kerkuil: Fons Vervoort (03-647.18.70)

Werking Kuifleeuwerik: Roger Huysmans (03-324.88.05)

Werking Natuur- en Milieueducatie: Annie De Koninck (03-664.92.36)

Werking Natuurstudie: Kris Weemaes (03-272.28.13)

Werking Vleermuizen: Filip Borms (03-666.15.56)

Werking Vogels: Filip Collet (03-664.21.33)

Werking Berendrecht, Zandvliet en Lillo: Guy Leys (03-569.00.38)

Werking Brasschaat: Johan Neegers (03-653.22.03)

Werking Brecht: Hans Frijters (03-313.50.81)

Werking Kapellen: Filip Collet (03-664.21.33)

Werking Schoten: Hugo Koens (03-658.01.09)

Werking Stabroek: Harry Van der Horst (03-568.15.78)

Werking Wuustwezel: Marc Vanbrabant (03-669.88.07)

Natuurpunt Antwerpen Noord is de regionale afdeling van Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Dat betekent deel uitmaken van een grote vereniging met meer dan 59.000 gezinnen die in Vlaanderen meer dan 15.000 ha natuurgebied beheert.

Lid worden en giften

Lidgeld per gezin: € 20. Te storten op 220-0340573-42 met vermelding van je huidig lidnummer of voor nieuwe leden met vermelding van je naam en adres. Je ontvangt dan zowel Natuur.blad als Natuur.ruimte. Bovendien krijg je korting bij aankopen in onze Natuur.winkel. Leden van Natuurpunt uit een ander werkingsgebied kunnen voor € 5 een abonnement op Natuur.ruimte nemen. Te storten op 220-0340573-42 met vermelding van je lidnummer, naam en adres. Donateurs storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Vanaf € 30 per kalenderjaar krijg je een fiscaal attest. Storten op 293-0212075-88 met vermelding 'project 3797 Antwerpen Noord' of 'project 3776 VOC Brasschaat' voor het Vogelopvangcentrum Brasschaat.

In dit nummer

Kansen voor natuur en mensen	3
Biodiversiteit in jouw gemeente	4
5 jaar Bospolder	6
Er op uit:	8
Natuur.winkel	9
Natuur.project: VOC	
Brasschaat	10
De vlinder, onbezorgde fladderaar	12
Met Snor op stap	14
Natuur.prikbord	16
Natuur.beleid: Dag van de Aarde	18
Vergeet niet te genieten	20
Brandpunt:spinnen in de stad	24
Natuur.agenda	26
Werkdag Schans van Smoutakker	28

Natuur.ruimte is het ledenblad van Natuurpunt Antwerpen Noord.

Werkten mee aan dit nummer: Kris Beerlandt, Lucas Bergmans, Erwin De beuckelaer, Mart Pauwels, Koen Van Keer, Johan Vandewalle, Wouter Vanwesenbeeck, Sofie & Stefan Versweyveld, Kris Weemaes.

Illustraties en foto's: Fons Bongers, François Bouvé, Erwin De beuckelaer, Rafaël Delaert, André D'Hoine, fotoarchief Natuurpunt Antwerpen Noord, Rik Houben, Guy Leys, Kristel Monsieur, Marcel Peeters, Stafort bvba, Dirk Swaenen, Johan Vandewalle, Koen Van Keer, Pascale Vantieghem, Rolin Verlinde, Stefan Versweyveld.

Foto voorpagina: Op ontdekking in de Bospolder. Foto: Rafaël Delaert, Fauna Flora Fotoclub Schoten.

Foto achterpagina: De Schans van Smoutakker van boven uit gezien. Foto: Kristel Monsieur.

Oplage: 3.700 exemplaren

In de Huzarenberg (Stabroek) willen we dit jaar nog meer aankopen. Foto: Johan Vandewalle.

Knotwilgen zijn een belangrijke stapsteen tussen de reservaten. Foto: Stefan Versweyveld.

Kansen voor natuur en mensen

Sinds haar start werkt Natuurpunt Antwerpen Noord vanuit een model waarbij goed beheerde natuurgebieden kansen bieden aan een regio. Ze zijn niet alleen belangrijk voor de biodiversiteit maar ook als een cultuurhistorisch gegeven. Deze herkenningspunten maken onze regio aantrekkelijk en beleefbaar. Natuur voor en met iedereen is dan ook het uitgangspunt. Daarom proberen we mensen van ter plekke kansen te geven om zelf mee te werken aan de uitbouw van duurzame natuur, en om natuur zelf te beleven.

Het belang van de uitbouw van een netwerk van goed én duurzaam beheerde natuurgebieden, van een optimale biodiversiteit en voor de beleefbaarheid van de mensen uit de buurt én van verder weg kan niet worden overschat. In deze gebieden is natuur en natuurbeleving voor iedereen hoofdfunctie. Het verschil is duidelijk zowel naar toegankelijkheid, inrichting, landschapsbeeld. Geen borden verboden toegang, geen schreeuwende jachtopzichters, geen klemmen of schietgeweren, geen bemesting en pesticiden, geen omzetting van graslanden naar maïsakkers. Wel plaats voor biodiversiteit, voor iets ruigere natuur, voor spontane processen, voor onthaasting, voor gezondheid, voor wandelen en fietsen, voor genieten. Voor de mensen uit de buurt, uit de streek, voor de mensen nu en voor de mensen morgen. Een plaats voor verwondering en ontdekking.

Natuurpunt Antwerpen Noord realiseert dit via een kansenbeleid. Vrijwilligers binnen onze afdeling, de kernen, beheerteams en werkgroepen worden aangemoedigd om zelf de handen uit de mouwen te steken om waardevolle natuur in hun omgeving duurzaam te maken. Dat uit zich onder meer in de inzet tijdens de talrijke werkdagen, voor geleide bezoeken en de medewerking aan educatief natuurbeheer, door het actief bestuderen van natuur, via het organiseren van allerlei activiteiten.

Deze inzet wordt duidelijk geapprecieerd. Ook in 2005 realiseerde Natuurpunt Antwerpen Noord een netto ledengroei en sproegen we naar 3.400 gezinnen die lid zijn van onze vereniging. Deze tendens zet zich al meer dan 10 jaar door, een bewijs dat onze aanpak een breed draagvlak kent.

Met die kennis, inzet en deskundigheid wil Natuurpunt Antwerpen Noord ook bijdragen aan het maatschappelijk debat over de vormgeving van de ruimte. Door het inbrengen van de verzamelde gegevens en inzichten en door deelname aan het overleg in de betrokken organen willen we wegen op de besluitvorming.

Daarom heb ik er alle vertrouwen in dat we ook in 2006 met onze vereniging krachtig verder zullen werken aan de uitbouw van de natuurbeweging en aan vele concrete natuurprojecten. Op een manier die kansen geeft, niet alleen aan onze ernstig bedreigde biodiversiteit, maar ook aan mensen zelf. Meteen een warme oproep om zelf ook onze vrijwilligersploeg in 2006 te komen versterken!

Stefan Versweyveld
voorzitter

Een hardnekkig verhaal voor eens en altijd ontkracht

Vleermuizen, de fluwelen fladaderaars van de nacht!

Kris Beerlandt

U kent het wellicht: een rustige babbel buiten op een zomerse avond, plots roept

er iemand uit het gezelschap, hé en oei... kijk uit vleermuizen. Met daarop onmiddellijk het verhaal, zo meteen zitten ze in ons haar. Het wellens nietes argumenteren begint. Laat ons dit uniek vliegend zoogdier eens nader bekijken.

Lage aaibaarheidsfactor

Hoe kunnen we de aaibaarheidsfactor van dit diertje vergroten? Het avondelijk bezoek van de vleermuis bewijst dat er rond je terras en woning voedsel aanwezig is en tevens dat er schuil- en kraamgelegenheid te vinden is. Ze zijn er echt niet op uit om ons de haren ten bergen te doen rijzen.

Zoogdieren

Net als bij de meeste zoogdieren brengen zij hun jongen levend ter wereld. Een vrouwtje brengt één jong of uitzonderlijk twee jongen per jaar ter wereld. Het jong wordt geboren in juni of juli. Bij het einde van hun winterslaap zoeken de vrouwtjes een geschikte plaats om hun jongen te baren. Warm, droog, rustig en bij voorkeur donker behoren bij het eisenpakket. Zolders, spouwmuren, holle bomen, rolluikkasten en holten achter houtwerk of vensterluiken zijn bijzonder in trek. Van de 18 soorten die in ons land voorkomen zijn er slechts 3 soorten die we met een zekere regelmaat in en rond de woning kunnen terugvinden. De

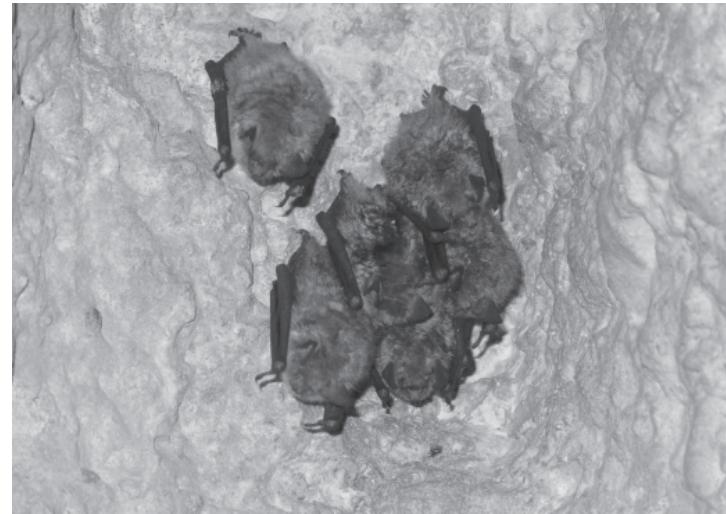
dwergvleermuis neemt daarvan 99% voor haar rekening. Een lichte tot grote paniek overmeestert de eigenaar van een woning bij het vinden van zo een kraamkamer.

Hoezo problemen?

Zij menen dat de problemen niet te overzien zullen zijn. Welke problemen? Binnenbrengen van nestmateriaal, knagen aan houten balken en isolatie, overbrengen van ziekten, reukhinder. Te vaak denkt men aan een grote plaag. Het te verwachten aantal van deze diertjes ervaart men als bedreigend. Onterecht! Je moet weten dat vleermuizen in hun keuze van nestplaats zeer secuur zijn, de plaats is perfect aangepast aan hun behoeftes. Zij nemen genoegen met de gekozen ruimte en veranderen daar niets aan. Zij maken geen nest en verzamelen ook geen nestmateriaal.

Nuttige insecteneters

Hun voedsel bestaat uitsluitend uit kleine insecten, die zij in de lucht vangen en opeten. Een vleermuis verschalkt zo honderden insecten

Ingekorven vleermuizen tijdens de winterslaap in een fort. Foto: Dirk Swaenen.

per nacht en helpt zodoende bij het in toom houden van hinderlijke of zelfs schadelijke plagen. Zij knagen zeker niet aan het isolatiemateriaal of aan balken en maken geen rotzooi. Vleermuizen verspreiden geen onaangename geur. Hun uitwerpselen vind je bij de in- en uitvliegopening. De uitwerpselen verdrogen snel, een vleermuizenkeutel verbrokelt bij het platdrukken. Als zomerverblijf geven vleermuizen de voorkeur aan gebouwen, maar ook spleten in bomen worden gebruikt. Een barst of een spleet van één centimeter breed is voldoende voor de dwergvleermuis om de achter gelegen ruimte binnen te gaan. Zo vinden zij kraam- en slaapplaatsen in spouwmuren, onder platte daken, gevelbetimmering en daklijsten. Ze hangen ondersteboven te slapen aan een ruwe wand. Meestal vliegen zij ongeveer twintig minuten na zonsondergang uit. De vrouwtjes nemen hun jongen tijdens deze nachtelijke vluchten niet mee. Maar in de loop van de nacht komen ze één of meerdere malen terug in de kraamkamer om de zuigeling te voeden.

Biodiversiteit in jouw gemeente

Biodiversiteit staat onder druk, maar ook in ons verstedelijkt milieu kunnen we iets doen aan het behoud ervan. Verschillende Natuurpunt afdelingen organiseren nu al her en der in Vlaanderen verschillende soortbeschermingsacties om lokale populaties van zeldzame of bedreigde dieren – ook buiten de natuurgebieden – een extra steentje te geven. Ook lokale kleinschalige initiatieven dragen hun steentje bij tot het behoud van de natuur in Vlaanderen.

Soortbescherming steunt op twee peilers. Enerzijds heb je de soortbeschermingsacties op zich, anderzijds kan sensibilisering ook bijdragen om het einddoel te bereiken.

Voor de uitbouw van dit project zijn er 14 modules weerhouden hoewel er in Vlaanderen tal van soortbeschermingsacties operationeel zijn.

Vanaf deze jaargang vind je in elk nummer van Natuur.ruimte een artikel over één van deze acties. Voor meer informatie over dit project kan je steeds terecht in het Natuur.huis te Ekeren, tel. 03-541.58.25 en op de nationale website van Natuurpunt: www.natuurpunt.be/biodiversiteit.

Bevalling

Laat ons eens een kijkje nemen in de kraamkamer. Spectaculair is zo'n bevalling wel. De bevalling gebeurt tijdens het op 'z'n kop' hangen. De mama vangt de baby op in een soort van vangnet, gevormd door de vlieghuid. Het is net een parachute, de baby maakt hier een veilige landing in. Ma bijt de navelstreng door en de baby klemt zich vast aan mama. Zo drinkt het jong, hangende onder mama's oksel. De baby wordt kaal geboren, maar de haartjes komen snel en dan blijft de baby op temperatuur. Als ze sterk genoeg

zijn om op eigen kracht te vliegen houden de vrouwtjes op met de verzorging. Vanaf dit moment is het ieder voor zich, nu vallen de kolonies uit elkaar. De gemiddelde leeftijd van een vleermuis is 15 jaar maar ze kunnen een ouderdom van 20 jaar en ouder bereiken.

Aparte orde

In de middeleeuwen ging men ervan uit dat het diertje het midden hield tussen een vogel en een muis, vandaar de benaming 'vliegende muis' vleermuis. Nu weten we dat ze een zelfstandige orde vormen met de naam '*Chiroptera*', dit betekent handvleugeligen. Hun belangrijkste kenmerk is de aanpassing van de voorpoten tot vleugels. Vleermuisvleugels bestaan uit een dunne huid, die gespannen is tussen hun vingers, arm, lichaam en achterpoten. De staarthuid wordt gebruikt als vangnet voor insecten en soms ook als 'roer'. Het enige lichaamsdeel dat geen rol speelt bij het vliegen is de duim. Maar die duim, met een sterke nagel, gebruiken ze in de slaapplaats om zich voort te bewegen. De vleughuid, is wel degelijk huid doorweven met aders en spieren, levend materiaal dus, dit is anders bij de vogels. Vleermuizen zijn in menig opzicht betere vliegers dan vogels. Weinige vogelsoorten kunnen de vliegstunts van een vleermuis nadoen. Mede door de unieke structuur van de vleugels kunnen zij stil blijven hangen zoals een helikopter, maar ook pijlsnel wegschieten. Dit zijn prachtige voordelen op hun jacht naar insecten.

Mythisch imago

De aanwezigheid van de vleermuis in allerlei legendas hebben het diertje mythische eigenschappen gegeven. In de westerse wereld wordt de vleermuis vaak verbonden met onheil, met duistere krachten. We

komen de vleermuis tegen in stripverhalen, films, tekenfilmseries en zelfs in de muziek. De vraag blijft: *vliegen vleermuizen nu in je haar?* Dit hardnekkig verhaal dient voor eens en altijd ontkracht. Geen haar op hun kop dat er nog maar aan denkt in je buurt te komen. Eén ze hebben niets te zoeken in je haar en twee ze zullen er zeker niet per ongeluk in vliegen. Ze lokaliseren perfect op enkele meters afstand een mug. Tijdens één van de komende sfeervolle zomeravonden vertel je aan je gasten beter dit boeiende verhaal van de fluwelen fladderaar. Je laat ze kennismaken met het geheime leven van een vleermuis, een voornamme gast in en rond je huis!

Meer weten?

Wil je meer weten over vleermuizen of zit je met praktische vragen dan kan je terecht op de website van Natuurpunt (zie kader). In het kader van het project 'Biodiversiteit in jouw gemeente' ontwikkelde Natuurpunt enkele folders over vleermuizen. Daarin staat wat jij kan doen om de vleermuizen in je buurt te helpen. De folders kan je downloaden op de website.

De baardvleermuis zoekt in de zomer ook woningen op. Foto: Fons Bongers.

Van modderpoel naar waardevol natuurgebied

Kris Weemaes

September 2002. Het is een mooie zonnige dag, toch moeten we enkeldiep door de modder ploeteren. We zien uitgegraven poelen en dijken waar buiten een aantal neergepote bomen geen grasspriet groeit. Er waren sporen van bulldozers en kranen te zien. We zagen ook twee vreemde houten hokjes met scharnierende luikjes. Wat was er op de Bospolder gebeurd?

Wel, in de Bospolder – Ekers Moeras werd een viertal jaar geleden de werken opgestart van het allereerste natuurinrichtings-project in Vlaanderen. Door de werken en het nadien gevoerde beheer zijn er in de Bospolder verschillende biotopen terug te vinden. Het is een afwisselend, halfopen landschap geworden waar open water, moerasvegetaties, bos, struweel, grazige plekken, droge en vochtige ruigten in mozaïek met elkaar voorkomen.

Galowatte?

Een niet onbelangrijke rol in het beheer van de Bospolder is weggelegd voor de negenkoppige

Het selectieve grazen van Galloways verhoogt de variatie. Foto: Guy Leys.

kudde Galoways. Deze langharige runderen van Schotse afkomst begrazen de Bospolder het hele jaar door en dat heeft nu al op bepaalde delen van het natuurgebied een positief effect. In het oostelijke deel waar vroeger bijna uitsluitend duinriet (een soort gras) stond, zie je nu door de betreding en begrazing van de dieren ook al andere planten- en bloemensoorten opduiken. In het westelijk gedeelte hebben de runderen de dominantie van het harig wilgenroosje doorbroken. De Galoways hebben ook een vertragend effect op de verbossing. Als je in de winter goed kijkt kan je zien dat ze jonge boompjes aanvreten, knoppen ‘grazen’ en de schors van wilgen afknabbelten.

Beestjes in de Bospolder

Eén van de doelen van de inrichtingswerken was zo veel mogelijk water in de Bospolder te houden door het aanleggen van een klein stuwdam. Dit is zeer belangrijk omdat de waterstand in het natuurgebied volledig afhankelijk is van de hoeveelheid

Open water is één van de elementen die voor een hoge biodiversiteit zorgt in de Bospolder. Foto: Stefan Versweyveld.

gevallen regen. Ondanks de zeer droge zomer van 2003 is er toch een open waterpartij ontstaan met aan de randen daarvan grote rietkragen. Dat water heeft er voor gezorgd dat er een aantal nieuwe soorten watervogels tot broeden kwamen en dat de broedaantallen van de rietvogels ook sterk toenamen. Het natter worden van de Bospolder heeft ook een positief effect gehad op de aanwezige amfibieën.

In het bosgedeelte zijn ook een aantal beheersmaatregelen uitgevoerd. De uitheemse soorten werden verwijderd en er werden een aantal open plekken in het bos gecreëerd. Dit heeft voordelen gehad voor de bosvogels, want hun broedvoegelaantallen zijn toegenomen. Niet in het minst die van de nachtegaal waarvan in 2005 maar liefst 8 koppels werden geteld! Ook de vlinders hebben van deze meer open structuur kunnen profiteren

Dik in orde?

Ondanks al die mooie en positieve berichten blijft er toch ook werk

aan de winkel. Als er geen werkdagen worden georganiseerd zal de Bospolder, met zo 'n naam moet het haast wel, stilletjes aan verbossen en dat is uiteraard de bedoeling niet. Dit doet zich vooral voor aan de randen van de waterpartijen en rietvlaktes en wordt versterkt door de droge zomers. Ook wat betreft de inventarisatie is er nog werk aan de winkel. Er is bijvoorbeeld nog niet echt een goed beeld op de aanwezige sprinkhanen en lieveheersbeestjes in het gebied.

De Bospolder is door de inrichting ook een zeer goed toegankelijk reservaat met mooie wandelpaden. Ga er dus eens een kijkje nemen en geniet van dit waardevolle natuurgebied.

Door de aanwezigheid van 2 vogelkijkhutten en een vogelkijkwand kan je zonder verstoring de vogels gadeslaan. Foto: Erwin De beuckelaer.

Natuurhappening Bospolder zondag 7 mei 2006

Begin december 2001 was het startschot voor de eerste natuurinrichting in Vlaanderen. Deze werken hebben de Bospolder en het Ekers Moeras, ooit een vergeten stuk 'restgrond' midden in het Antwerps havengebied, nieuw leven ingeblazen.

Vijf jaar later zien we dat de nieuwe start meer kansen biedt aan planten en dieren. Er is tevens meer variatie in het landschap en een beter aanbod voor natuurliefhebbers en wandelaars. Samen met Peter Pol vieren we feest!

Op zondag 7 mei gonst het in Bospolder-Ekers Moeras van de activiteiten: vroege vogels, wandelen, een leuke speurtocht met het hele gezin, een bezoek aan het poldercafé, op zoek naar poldergeesten..., je kan het er allemaal beleven. Alle activiteiten starten aan de ingang van Bospolder op het domein Muisbroek, ter hoogte van de voetgangersbrug over de A 12.

Programma

- 7 u 'vroeg uit de veren' een must voor wie iets meer wil weten over het zangconcert in de Bospolder.
- 7 u speciale vroege vogelwandeling voor blinden en slechtzienden.

Beide wandelingen worden afgesloten met een stevig 'ontbijt met spek en eieren'.

Inschrijven verplicht door storting van € 5 op rekening van Natuurpunt Antwerpen Noord 220-0340573-42 met vermelding van 'ontbijt + aantal personen'.

11 u officiële openingswandeling van genodigden

Doorlopend tussen 13.30 u en 16 u:

- Begeleide natuurwandelingen

- **'Gids jezelf':** Aardgas, natuurlijk! aan de hand van foto's maak je een schilderachtige wandeling
- **Hoe vogels observeren:** demonstratie met telescopen en verrekijkers in de vogelkijkhutten
- **Beestjes in en rond het water onder de loep**
- **Samen met de kinderen op zoek naar de poldergeesten**

Doorlopend tussen 13.30 u en 18 u:

Poldercafé en tentoonstelling van beeldende kunst door Tracé, als afsluiting van de 'week van de amateurskunsten in Antwerpen'.

Het Aardgas natuurfonds, afdeling Natuur, Vlaamse Landmaatschappij en stad Antwerpen geven hun steun aan deze happening.

Fietstocht Antwerpse haven

maandag 5 juni

Johan Vandewalle

De Antwerpse haven is rechtstreeks en onrechtstreeks de belangrijkste bron van werkgelegenheid in Vlaanderen.

Tegelijkertijd zijn er veel mogelijkheden en kansen voor natuur in de haven. Samen met Arbeid & Milieu en Natuurpunt Wase Linkerscheldeoever organiseren we op pinkstermaandag 5 juli een fietstocht doorheen de haven.

Tijdens de fietstocht houden we op verschillende plaatsen halt. Medewerkers van Natuurpunt Antwerpen Noord, Natuurpunt Wase Linkerscheldeoever, ABVV, ACV en ACLVB zullen dan uitleg geven bij concrete problemen of kansen rond natuur, havenuitbreiding en tewerkstelling.

We vertrekken op rechteroever op Henri Ford Laan. Wie met de

Praktisch

Het aantal deelnemers is beperkt tot 60. Als er minder dan 30 deelnemers zijn fietsen we in één groep, als er meer zijn vertrekt de tweede groep een half uur later. Inschrijven is noodzakelijk en kan bij Arbeid & Milieu (tel. 03/218.74.72, Valérie Vanhoutte of per mail: secretariaat@a-m.be). Bij de inschrijving moet je je naam, woonplaats, leeftijd en de organisatie (Natuurpunt Antwerpen Noord) vermelden, eventueel een GSMnummer. De fietstocht is gratis maar voorzie wel een lunchpakket. Na inschrijving ontvang je een bericht met het vertrekpunt en het vertrekuur.

trein komt kan afgehaald worden aan de stopplaats Anwerpen Noorderdokken (nabij de Oude Landen), da's een goede 500 m van de vertrekplaats.

Via de Noorderlaan gaan we langs het rangeerstation Antwerpen Noord en de Kuifeend. We nemen verder de Lillo-Brug naar Lillo. Daar nemen we de overzet naar Doel en nemen een kijkje aan het Deurganckdok.

Verder nemen we opnieuw de overzet naar Lillo. De lunch nemen we ofwel in Doel ofwel in Lillo (afhankelijk van het tijdstip). Na de lunch fietsen we verder via de Scheldelaan langsheen de broedplaats voor visdiefjes aan de sluizen richting Antwerpen. Een laatste stopplaats is het Noordkasteel. Wie naar Antwerpen moet neemt hier afscheid, de anderen fietsen verder via de Oosterweelsteenweg tot aan het vertrekplaats.

De totale afstand bedraagt ongeveer 35 km. We fietsen aan een rustig tempo en stoppen op verschillende plaatsen. We hopen op die manier dat leden van Natuurpunt en leden van de

vakbeweging ideeën kunnen uitwisselen en elkaars standpunten leren appreciëren.

Arbeid & Milieu is een gewestelijke milieuveeniging waarin enerzijds de Bond Beter Leefmilieu en anderzijds de 3 vakbewegingen participeren. Arbeid & Milieu wil bijdragen tot de realisatie van een duurzame ontwikkeling door vorming en informatie, overleg en communicatie, en onderzoek. Zij richten zich hierbij vooral op de relatie tussen arbeiders- en milieubeweging. Om deze doelstelling te ondersteunen zet Arbeid & Milieu vormingscursussen op, verspreiden zij informatie naar de eigen doelgroepen en doen ze onderzoek inzake productie- en consumptieactiviteiten. Telkens vanuit hun specifieke invalshoek waarbij sociale en ecologische aandachtspunten worden gecombineerd.

Vogels van naderbij bekijken

Voor wie meer wil te weten komen over hoe een bepaalde vogelsoort aan haar naam is geraakt, is het "Woordenboek van de Nederlandse Vogelnamen" een schitterende investering. De auteur van dit boek verklaart de betekenis van alle vogelnamen en hij onderzoekt ook hoe de namen van de vogels zich in de loop der tijden hebben ontwikkeld. Auteur: Klaas J. Eigenhuis Ledenprijs: € 36,00.

Het boek "Vogelgedrag" biedt waardevolle achtergrond-informatie over vogels. Het verschafft handige tips om het gedrag van vogels te herkennen en leert ons de levenswijze van de vogels beter te begrijpen. Verder is het geïllustreerd met 165 kleurentekeningen en 60 kleurenfoto's. Uitgave: Vogelbescherming Nederland. Ledenprijs € 17,98.

Het boek *birdpix.nl* toont een selectie van de allerbeste vogelfoto's afkomstig van de gelijknamige website genomen door diverse Nederlandse topfotografen in 2004. Ledenprijs: € 36,00.

Kijkers

Het voorjaar is een goede periode om vogels te observeren. Een verrekijker is de ideale manier om vogels eens van dichterbij te kunnen bekijken. In het Natuur.huis verkopen we verschillende verrekijkers van de merken Nikon, Leica en Kite.

Polderke

Er is nog steeds grote vraag naar ons bier "Polderke". De geschenkverpakking met 4 flesjes Polderke en 1 glas betaal je € 10,00. Een bak (24 flesjes) heb je al voor € 20,00 + leeggoed.

Natuur.winkel

Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, e-mail: antwerpenoord@natuurpunt.be. Van maandag tot vrijdag open van 10 tot 17 u.

Eerste hulp voor vogels in Noord Antwerpen

Sofie Versweyveld

Tot voor kort kon je in het noorden van Antwerpen nergens terecht met een gewonde vogel. Wilde je het diertje toch enige overlevingskans bieden dan was je genoodzaakt naar het Vogelopvangcentrum Socio vzw in Deurne te rijden of naar het Revalidatiecentrum in Zundert (Nederland). Dit was natuurlijk alles behalve een ideale situatie. Maar niet getreurd, de redding is voor onze gekwetste vogels sinds 1 januari 2006 binnen “vleugelbereik”. Dan opende het Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren Brasschaat zijn deuren. Natuurpunt sprak met Marcel Peeters, bezieler van het centrum.

Marcel: “*De nood in het noorden van Antwerpen voor de opvang van vogels was de laatste jaren bijzonder groot. Natuurpunt en andere organisaties kregen vaak telefoontjes van verontruste natuurliefhebbers die een gewonde vogel of een jong hulpeloos diertje hadden gevonden. Steeds opnieuw moesten we de mensen doorsturen naar Deurne of Zundert. Deze situatie was niet echt houdbaar, niet iedereen kan zomaar*

Marcel verzorgt een oehoe in het Revalidatiecentrum van Zundert.

meteen in zijn auto springen met een gewond dier en het opvangcentrum kan moeilijk elke keer tientallen kilometers ver rijden. De laatste 2 jaar werkte ik als vrijwilliger in het Revalidatiecentrum in Zundert, zo kon ik de hulpbehoedende beestjes gemakkelijk meenemen. Maar ook dit was niet langer werkbaar, het is toch zo'n 30 km rijden. Een oplossing drong zich op. Zo is het Vogelopvangcentrum Brasschaat er gekomen. Na overleg met burgemeester De Kort van Brasschaat werd het eerst buitenhok in elkaar geknuseld, het opvangcentrum was geboren.”

Natuurpunt: gebeurt alles door vrijwilligers?

Marcel: “*Momenteel werken we met 4 vrijwilligers in het centrum. In de winterperiode is het rustiger. We krijgen dan voornamelijk meldingen over onderkomen reigers en buizerds of over vleermuizen en egels die gestoord werden in hun winterslaap. Er verblijven nu een 15-tal dieren in onze opvang waaronder een buizerd, een reiger, 2 grote bonte spechten, enkele houtduiven, een fazant en enkele egels.*

De buitenvolières van het opvangcentrum. Foto: Marcel Peeters.

Uit ervaring in Zundert weet ik dat de zomerperiode heel wat drukker is. We krijgen dan veel jonge vogels binnen die in nood verkeren. De hoge temperaturen geven dan problemen. Vanaf september zijn de jonge egels aan de beurt. Die verblijven de hele winter in de opvang. Als ze 600 gram wegen worden ze, in het voorjaar, vrijgelaten.

Zoals je merkt vangen we niet enkel vogels op. Ook hulpbehoedende zoogdieren zijn welkom bij ons. Meestal gaat het dan over gewonde egels en eekhoorns. Zij krijgen speciaal voedsel. Er worden ook wilde konijntjes of uitzonderlijk een marterachtige of ree binnengebracht. Deze dieren worden in overleg met de dierenarts met de beste zorgen omringd.

Iedereen die een dier binnenbrengt houden we op de hoogte over het herstelproces. Zij krijgen dan bericht wanneer hun “patiëntje” weer in de vrije natuur wordt gezet. Natuurlijk halen niet alle dieren het. Maar zonder hulp overleven gewonde dieren sowieso niet in onze natuur. Elke mensenhand die

Ook jij kan helpen

Wil jij graag vrijwilliger worden in het opvangcentrum van Brasschaat? Heb je een passie voor dieren en kan je tijd vrijmaken? Neem dan contact op met het Natuur.huis of rechtstreeks met Marcel Peeters.

De taken van vrijwilligers in het opvangcentrum zijn heel divers. Er zijn zowel leuke als minder leuke taken bij maar ze moeten allemaal uitgevoerd worden om een gezonde en rustige omgeving te bieden voor de herstellende dieren.

- Vogels eten en drinken geven
- Patiënten zorgvuldig in de gaten houden
- Jonge vogels zo nodig met de hand voederen
- Goed herstellende vogels in de buitenverblijven zetten
- Binnenhokken en buitenkooien verschonen
- Aangepaste medicijnen geven (door dierenarts voorgeschreven)
- Vogels zo nodig naar de asielarts brengen
- Indien nodig vogels ophalen

Giften

Koken kost geld. Elke financiële gift voor het vogelopvangcentrum is dus welkom. Je kan je gift storten op rekeningnummer 001-4771232-73 van het Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren Brasschaat vzw. Het centrum is momenteel niet gemachtigd om fiscale attesten af te leveren. Als je een fiscaal attest wil moet je jouw gift storten op rekeningnummer 293-0212075-88 van Natuurpunt met vermelding 'Project 3776 VOC Brasschaat'. Natuurpunt kan wel een fiscaal attest bezorgen en stort jouw gift volledig door naar het opvangcentrum.

een gekwetst vogeltje opraapt en bij ons afzet is een helpende hand."

Natuurpunt: bijkomende helpende handen zijn dus welkom.

Marcel: "Er zitten nu niet zo veel diertjes in onze opvang. Maar gezien Antwerpen Noord een ruim gebied omvat verwachten we dat het aantal zeker zal stijgen. Extra gemotiveerde vrijwilligers zijn dan meer dan welkom. In de toekomst willen we samen met dr. Sven Franck, dierenarts van het opvangcentrum, en Natuurpunt Antwerpen Noord een cursus inrichten voor potentiële vrijwilligers van het vogelopvangcentrum. Je leert dan alles over het verzorgen van dieren want elke soort heeft specifieke zorgen nodig. Ook financieel zal het centrum een steuntje in de rug kunnen

gebruiken voor verdere uitbreiding van het centrum."

Natuurpunt: krijgt het centrum subsidies?

Marcel: "Om erkend te worden als gesubsidieerd vogelopvangcentrum moet je aan een waslijst van criteria voldoen. We zijn juridisch in orde en werken onder de koepel van Vogelbescherming Vlaanderen. Toch krijgen we momenteel geen subsidie omdat een opvangcentrum pas recht heeft op subsidies nadat het drie jaar op eigen krachten gewerkt heeft. Vermits we pas op 1 januari 2006 gestart zijn, kunnen ten vroegste in 2009 een erkenning en de bijhorende subsidies aanvragen. Tot die tijd zijn we volledig afhankelijk van giften. Vermits het opvangcentrum in

mijn tuin staat hebben we gelukkig geen terrein moeten kopen of huren. Ik heb uit eigen middelen alle kooien en volières betaald zodat die klaar waren vanaf het begin van het jaar. De grootste kost van een opvangcentrum situeert zich vooral in het voedsel voor de dieren. Als je weet dat een volwassen reiger 4 à 5 haringen per dag eet, dan kan je snel de rekening maken. Alle giften zijn dus welkom."

Natuurpunt: we wensen je veel succes en vrijwilligers toe om de gewonde vogels en andere dieren te revalideren.

Wat moet je doen als je een gewond dier vindt?

Indien het kleine dieren zijn zoals wilde duiven, merels, spechten, egels, ... is het beste dat je het dier zelf naar het opvangcentrum brengt. Wegens soms zeer drukke dagen hebben de vrijwilligers niet altijd tijd om heel de regio af te rijden om dieren op te halen.

Als het om roofvogels, uilen, reigers en wilde zwanen gaat, wat tenslotte toch niet zonder enig gevaar is, bel je naar het opvangcentrum. Marcel of een vrijwilliger komt het dier dan ophalen.

In de toekomst willen we per gemeente een vrijwilliger zoeken die de dieren kan komen ophalen of waar je terechtkan om de dieren te brengen. Momenteel is dat reeds in orde voor Berendrecht, Brasschaat, Brecht en Essen. Bel naar het opvangcentrum om de juiste namen en adressen te krijgen.

Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren Brasschaat vzw
Floris Verbraekenlei 32
2930 Brasschaat
tel. 03-664.73.81
e-mail: peeters.m@skynet.be

De vlinder, een onbezorgde fladderaar?

Kris Weemaes

Vaak worden vlinders beschouwd als een symbool van vrijheid. Met zijn mooie kleuren fladdert hij onbezorgd onder de zon van bloem tot bloem. Anderen zien in de vlinder dan weer een teken van vergankelijkheid. Alle schoonheid is van voorbijgaande aard, ook bij een vlinder. Na een zomer rondfladderen zijn z'n vleugels gerafeld, grauw en afgevlogen. Kan de vlinder vandaag nog onbezorgd rondvliegen of moet hij zich zorgen maken?

Over de vlinder en het ei

Zoals de meeste insecten ondergaan vlinders een volledige metamorfose of gedaante-verwisseling: van ei naar rups, van rups naar pop en tenslotte van pop tot imago of volwassen vlinder. Het leven van de vlinder begint dus als ei. Vlinders zoeken voor hun eitjes meestal een specifieke plantensoort uit, of hebben in ieder geval een voorkeur voor bepaalde planten. Dit noemen we waard- of voedselplanten. Dit is niet zozeer interessant voor de eitjes, maar wel voor de rupsen die op deze manier onmiddellijk goed voedsel tot hun beschikking hebben. Het oranje tipje zet zijn eitjes bijvoorbeeld graag af op de pinksterbloem, het koolwitje op koolachtigen, het landkaartje op brandnetels. Sommige soorten ontlenen hun naam er zelfs aan, de eikepage bijvoorbeeld zet uiteraard bij voorkeur zijn eitjes af op de jonge twijgen van de inlandse eik. Ondanks de goede zorgen van de vlinder zal er maar uit een fractie van de eitjes een rups te voorschijn komen. 99%

van de eitjes gaan verloren door vogels, mijten, wantsen, sluipwespen of door ziekte.

De rupsen houden zich voornamelijk bezig met eten, groeien en vervellen om dan uiteindelijk te verpoppen. Ook het rupsenstadium is niet echt veilig te noemen. Ze zijn het favoriete kostje van heel wat vogels. Rupsen kunnen zich daar op twee manieren tegen beschermen: ofwel niet opvallen door zich zo goed mogelijk te camoufleren ofwel mogelijke rovers door hun uiterlijk proberen af te schrikken. Toch zal maar een fractie van de rupsen zich kunnen verpoppen.

Na de laatste vervelling verpoppen rupsen zich. Dit kan al hangend tussen de vegetatie gebeuren, maar bij sommige soorten ook in de strooisellaag. Het popstadium is extreem kwetsbaar, vandaar dat ze ook zeer goed gecamoufleerd zijn, waarbij de cocon zelfs kan aangepast worden aan de kleur van de stengel. Ondanks al deze goede voorzorgen worden er toch nog heel wat poppen door rovers gevonden en verorberd. En zelfs

als de vlinder dan uiteindelijk uitgekomen is, is hij nog niet veilig voor predatoren.

'Zo te sterven op het water met je vleugels van papier'

Uit het voorgaande blijkt dat een vlinder in natuurlijke omstandigheden al heel wat te verduren krijgt. Toch kan dat de achteruitgang van de vlinder in Vlaanderen niet verklaren. En die achteruitgang is spectaculair: tussen 1950 en nu zijn er maar liefst 14 soorten dagvlinders uitgestorven! Als we de Rode Lijst bekijken kan je vaststellen dat 2/3 van het aantal vlindesoorten in Vlaanderen uitgestorven of in mindere of meerder mate bedreigd is. Slechts 1/3 is niet bedreigd maar neemt zelfs toe in aantal.

De belangrijkste oorzaak voor de achteruitgang van dagvlinders is het verlies van leefgebied door een veranderend landgebruik. Heidevlakten, schrale graslanden en lichtrijke loofbossen, typische halfnatuurlijke landschappen die zeer interessant zijn voor vlinders, zijn sterk onder druk komen te

Koninginnepage. Foto: Stefan Versweyveld.

staan. Bebouwing, industriële bedrijvigheid en wegen hebben deze gebieden ingepalmd. De moderne landbouw met zijn grote percelen en eenotonige graslanden heeft dan weer gezorgd voor een weinig gevarieerde open ruimte. Vlinders zijn dus meer en meer aangewezen op natuurgebieden en militaire domeinen. Maar hier doet zich dan weer het probleem van de grote versnippering en de kleine oppervlakte voor. Je kan dus besluiten dat Vlaanderen een overwegend 'vlinderonvriendelijk' landschap heeft.

Daarnaast hebben ook bemesting en verdroging een effect op het voorkomen van vlinders. De bemesting zorgt voor een toename van brandnetels in graslanden en bermen en van grassen op heidegebieden. De dominantie van deze soorten, maar ook de sterkere groei van de vegetatie onder impuls van de bemesting zorgen voor minder variatie in het landschap, wat nadelig is voor het voorkomen van bepaalde soorten dagvlinders. Het voornaamste gevolg van verdroging is het verdwijnen van waardplanten in moerasgebieden

en vochtige graslanden, waardoor de daarvan afhankelijke vlinders sterk zijn achteruitgegaan.

Uiteraard is ook het gebruik van insecticiden zeer nadelig voor de vlinders en de rupsen die ermee in contact komen. Dit heeft vooral gevolgen voor het voorkomen van vlinders op moderne akkers waar deze veelvuldig gebruikt worden. Het gebruik van onkruidverdelgers heeft waarschijnlijk een nog grotere impact omdat ze niet alleen in landbouw, maar ook bij openbare groendiensten worden gebruikt. Het gevolg hiervan is een sterke achteruitgang van waard- en nectarplanten.

En tenslotte is er nog de opwarming van het klimaat onder invloed van het broeikaseffect, wat in de toekomst nog invloed zou kunnen hebben op onze dagvlinderpopulaties. Voor sommige soorten zal de toenemende warmte een positieve invloed hebben. Maar de daarmee gepaarde verdroging, eventuele overstromingen, toe- of afname van bepaalde plantensoorten, zou wel degelijk een nadelig effect kunnen veroorzaken.

Heideblauwtje. Foto: François Bouvé.

En wat nu?

Belangrijke maatregelen kunnen ten eerste getroffen worden in het natuurbeleid. De uitbouw van een natuurlijke structuur in Vlaanderen met kerngebieden voor natuur enerzijds en verbindingen- en verwettingsgebieden anderzijds zijn een belangrijke stap in de ontsnippering van ons Vlaamse landschap. Dit zou nieuwe kansen kunnen geven aan het overleven van restpopulaties van bepaalde soorten dagvlinders.

Daarnaast is ook het beheer van groot belang. In bossen is de ontwikkeling van open plekken en brede bospaden belangrijk voor het verkrijgen van licht in het bos en dus voor de aanwezigheid van nectarplanten. De bosranden worden best gekenmerkt door een geleidelijke overgang naar een open landschap. In graslanden en ruigten is extensieve begrazing met bijvoorbeeld runderen interessant om zo een grotere variatie en microvariatie te krijgen in het landschap, wat voor vlinders zo belangrijk is.

Vlinders hebben het in onze tijd niet echt gemakkelijk. Dat de mens een grote rol speelt in de achteruitgang ervan is nu wel duidelijk. Maar door het juiste natuurbeleid en beheer, kunnen er weer kansen gecreëerd worden voor deze kleurrijke fladderaars.

Cursus dagvlinders

In de meimaand en zeker in juni beginnen heel wat dagvlinders rond te fladderen. De ideale moment om een cursus dagvlinders te volgen. Tijdens de twee theorielessen wordt ingegaan op de bouw, levenswijze, bedreigingen en herkenning van dagvlinders. Tijdens de twee praktijklessen gaan we op pad om vlinders in het veld te bekijken en hen op naam proberen te brengen.

De twee theorielessen gaan door op vrijdag 12 en 19 mei, telkens van 20 u tot omstreeks 22 u in het Natuur.huis in Ekeren.

De eerste praktijkles vindt plaats op zondag 4 juni in de Bospolder. Voor de tweede trekken we zaterdag 24 juni naar de Ruige Heide. Deze twee lessen gaan door van 14 u tot 17 u. De afspraakplaatsen worden doorgegeven tijdens de eerste theorieles.

Schrijf je wel op voorhand in via het Natuur.huis en schrijf dan € 10 (€ 30 voor niet leden) over op 220-0340573-42 met de vermelding van je naam en 'cursus dagvlinders'.

Opgepast! ... padden op pad

Tekst: Mart Pauwels

Tekeningen: Pascale Vantieghem

Maart is de lentemaand. Het wordt stilaan warmer. Planten beginnen te groeien en te bloeien. De dieren die zich tijdens de winter verstopten komen weer te voorschijn. De padden zijn er al vroeg bij. Met honderden trekken ze naar hun paarplaatsen.

Eindelijk wakker!

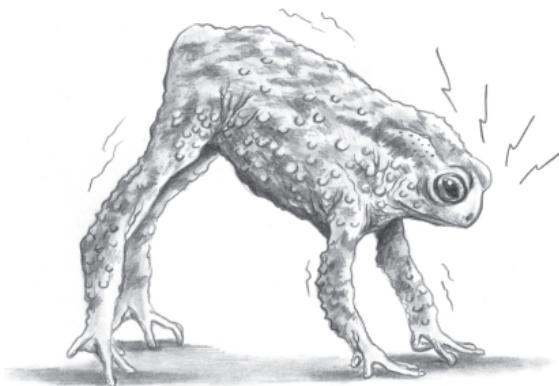
In september graven de padden zich in om te overwinteren, ze houden hun winterslaap. Maar zodra in het vroege voorjaar de temperatuur hoger wordt, verlaten ze hun schuilplaats. Op zachte, regenachtige avonden in maart gaan ze op weg naar het water waar ze zelf geboren zijn. De "paddentrek" is begonnen.

Naar het water

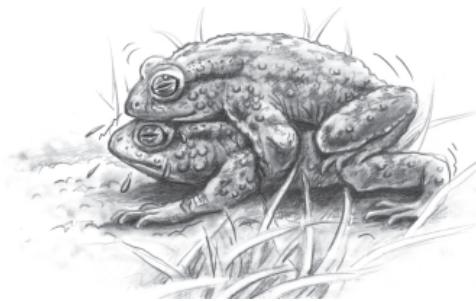
Elke pad weet feilloos het water te vinden waar hij ooit geboren is. Dat kan een vijver zijn, een sloot of een poel. Soms moeten

ze meer dan een kilometer afleggen door bossen, weilanden en over wegen. Vaak vormen zich tijdens die tocht al

aangevallen. Hiervoor zorgen de wratten op hun huid. Die bevatten klieren die een soort sap afscheiden dat giftig is. Worden ze toch lastig gevallen

paartjes. Een mannetje springt op een vrouwtje en omklemt haar stevig. Het vrouwtje draagt hem verder op haar rug.

Niet lekker

Tijdens hun reis worden de padden zelden door vijanden

dan gaan ze hoog op hun vier poten staan en blazen zich op. Zo maken ze hun belagers aan het schrikken.

Snoeren eieren

In het water is het een hele drukte. De mannetjes klemmen zich vast aan een vrouwtje. Zo kunnen ze één tot twee weken blijven rondzwemmen. Tenslotte zet het vrouwtje haar eieren af. Ze komen in twee lange snoeren uit haar achterlijf. Het mannetje op haar rug spuit er zijn sperma overheen,

waardoor de eieren bevrucht worden. De snoeren eieren blijven tussen de waterplanten hangen. De padden gaan weer aan land. Voor veel dieren zijn de eieren een lekkernij, net als de larven die er uit komen. Van de duizenden eieren die een vrouwtjespad afzet, blijven er uiteindelijk maar een paar volwassen padden over...

Paddenvisjes worden pad

Afhankelijk van de temperatuur komen de jonge visjes uit het ei in de loop van april. Eerst hangen ze met hun kop aan de planten, maar spoedig gaan ze zwemmend op zoek naar voedsel. Ze eten vooral algen en resten van dode planten en dieren. Dan krijgen ze, net als kikkervisjes, achterpoten. Later

verschijnen de voorpoten en de staart wordt steeds kleiner. De kieuwen verdwijnen en in plaats daarvan krijgen ze longen. Ze zijn klaar voor het leven op het land.

Alleen als het beweegt

Volwassen padden jagen op kleine dieren zoals slakken, wormen, insecten en insectenlarven. Met hun reuk sporen ze prooidieren op. Ze kunnen hun prooi pas zien en grijpen als die beweegt. Met hun lange, kleverige tong halen ze de prooi naar binnen en slikken hem door in zijn geheel. Soms gebruiken ze hun voorpoten om een prooi naar binnen te werken. Zelfs een dikke regenworm is binnen een paar minuten verdwenen!

Veilig naar de overkant...

Wil jij ook padden reden? Kom dan samen met JNM (Jeugdbond voor Natuur en Milieu) padden en kikkers overzetten. Gewapend met een zaklamp en emmer zullen we deze diertjes veilig de weg overhelpen. Met wat geluk zien we ook enkele

salamanders en misschien horen we wel een uil.

Trefpunt: We spreken vrijdag 10 maart om 20 u af aan het kruispunt van de Miksebaan en de Kerkedreef in Brasschaat. De tocht zal eindigen omstreeks 22 u.

Meenemen: Stevige en waterdichte schoenen, regenjas, zaklamp, emmer, reflecterend jasje.

Info: Kris Weemaes
03-272.28.13.

27 nieuwe winterhotels voor vleermuizen

In het najaar van 2005 werd onze 'hotelketen' voor overwinterende vleermuizen opnieuw fors uitgebreid. Liefst 27 bunkers werden ingericht als winterverblijf voor vleermuizen! Een twaalftal bunkers ligt in het Elsenbos in Stabroek. Maar er werden ook 6 bunkers op de Schans van Smoutakker beter ingericht, naast bunkers in het Mastenbos, De Inslag en langs de antitankgracht. De inrichting was mogelijk dankzij de financiële steun van de cel Natuurtechnische Milieubouw en de afdeling Bos en Groen van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Larve van een neushoornkever. Foto: Rik Houben.

Antwerps subsidiereglement voor natuur- en milieuverenigingen

In de stad Antwerpen bestond reeds langer een reeks subsidiereglementen voor diverse verenigingen maar niet voor milieu- en natuurverenigingen. De Adviesraad voor Duurzame Ontwikkeling en Milieu stad Antwerpen (afgekort ADOMA) bracht dan ook een advies uit waarin niet alleen gemotiveerd werd waarom zo'n reglement nuttig was, maar waarin tevens een voorstel van reglement was toegevoegd. Na de nodige administratieve en budgettaire

Toneractie levert ruim 1.100 euro op in 2005

Onze 'hamsteractie' rond het inzamelen van oude toners en cartridges was ook in 2005 een succes. Liefst € 1.100 werd op de diverse inzamelpunten opgehaald! Daarmee draagt de totale opbrengst van deze actie reeds meer dan € 4.500. Het netwerk van inzamelpunten kan nog steeds uitgebreid worden. Als je ook nog een interessant verzamelpunt kent, graag een seintje aan het Natuur.huis. Meer informatie vind je ook op onze Natuur.website.

Twee nieuwe waterkevers in onze natuurgebieden

Goed nieuws van het waterkeverfront in onze natuurgebieden! In Het Rood te Kapellen ontdekte vrijwilliger Eric Stoffelen de gewone beekloper. Deze wants vinden we in zuivere, heldere, lichtzure, beschaduwde beken met sterke stroming, zoals de Rode Beek. De status van deze soort volgens de Rode Lijst is kwetsbaar. In de Bospolder werd de grote pekzwarte waterkever aangetroffen, met een lengte van 48 mm de grootste waterkever in Vlaanderen. Deze 'reuzenkever' voedt zich met planten en is wettelijk beschermd.

Neushoornkevers in Antwerpen gesignaléerd!

Op maandag 21 november werden grote insecten binnengebracht in ons Natuur.huis. De diertjes waren gevonden in een hoop hakselhout in de Antwerpse Haven. Bij nader onderzoek bleken het de larven van de neushoornkever te zijn, één van de mooiste en grootste kevers in Vlaanderen. Deze larven overleven meestal in composthopen of in houtsnippers en kunnen bij ideale

omstandigheden na enkele jaren een lengte bereiken van 10-12 cm. Volwassen exemplaren zijn tussen de 2 en 4 cm groot. Vooral het mannetje is met zijn 'neushoorn' onmiskenbaar. De larven die we hier binnenkregen hebben we terug uitgezet in de tuin van het Natuur.huis en hopelijk zien we deze diertjes in de toekomst terug als volwassen neushoornkevers!

Hoogstamboomgaard Huzarenberg in beheer

Sinds 1 januari beheert Natuurpunt Antwerpen Noord een oude hoogstamboomgaard ter hoogte van de Huzarenberg in Stabroek. Met een oppervlakte van ruim 1 ha is de boomgaard één van de laatste relicten van het kleinschalige landbouwlandschap in Stabroek. Soorten als gekraagde roodstaart en levendbarende hagedis vinden er een geschikt leefgebied. Komend voorjaar zullen vrijwilligers van Natuurpunt een beheerplan voor het herstel van de hoogstamboomgaard opmaken.

Paintball in het Fort van Stabroek

Eind vorig jaar verliep de 5 jaar geleden verleende milieuvergunning voor paintball-shooting in het Fort van Stabroek. De uitbater, bvba Stafort, vroeg een verlenging van de vergunning aan. Natuurpunt Antwerpen Noord heeft een bezwaarschrift ingediend tegen het verlenen van deze vergunning. Het fort heeft de bestemming natuurgebied en volgens de wetgeving mag daar geen paintball gebeuren. Het fort heeft immers, net zoals andere forten in de regio, een enorme potentie als verblijfplaats voor vleermuizen.

Om het probleem te bespreken werden we half januari uitgenodigd op een overleg met het college van Stabroek en de uitbater. Het college wist ons te vertellen dat zij op 22 december een studiebureau

aangesteld hadden om een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) voor het fort op te stellen. Deze actie is voorzien in het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan van Stabroek. Het RUP moet er voor zorgen dat er binnen ten laatste 2 jaar enerzijds de natuurwaarden van het fort gegarandeerd worden en dat anderzijds het organiseren van paintball mogelijk wordt. Natuurpunt Antwerpen Noord verzet zich niet a priori tegen paintball maar wil wel harde garanties voor de natuurwaarden van het fort (in het bijzonder voor vleermuizen). Er werd met het college van Stabroek afgesproken dat enkel een tijdelijke vergunning zou aangeleverd worden in afwachting van het RUP. Nadien kan een nieuwe vergunning aangevraagd worden op basis van de voorwaarden in het RUP.

Op deze foto is duidelijk te zien dat niet alleen buiten maar ook in het fort verstoren veroorzaakt wordt door de paintballers. Foto: Stafort bvba.

Groot was onze verbazing toen het college van Stabroek eind januari toch een vergunning voor 5 jaar afleverde. Tegen de lange termijn van deze vergunning zijn we nu in beroep gegaan bij het provincie-bestuur. Je hoort er nog van.

Heideherstel in het Elsenbos

In opdracht van de gemeente Stabroek heeft de terreinploeg van ons sociaal bedrijf 'Natuur- en Landschapszorg' een natuurontwikkelingsproject in het Elsenbos uitgevoerd. Doelstelling was het herstel van heidevegetaties nabij een bestaand heideveld ten westen van het gemeentelijk kerkhof. Op drie

plaatsen werd geplagd, waarna heidemaaisel – afkomstig van het bestaande heideveld – is uitgestrooid. Naast struikheide en brem vinden we in het bestaande heideveldje ook veel korstmossen, waaronder de rode heidelucifer en het heidestaartje. We kijken alvast uit naar de eerste resultaten.

Heide krijgt in het Elsenbos weer kansen. Foto: André D'hoine.

Zeldzame loopkevers op het Groot Buitenschoor

Weet je wat ik zie als ik gedronken heb...was een pertinente vraag van Ronny en de Ronnies. Marc Lodewijckx hoeft niet gedronken te hebben, hij ziet de beestjes, toch als het kevers zijn, zo al overal om hem heen en toch zeker op het Groot Buitenschoor. Zo werden er een dertigtal loopkeversoorten

waargenomen, waaronder verschillende zeer zeldzame soorten die gebonden zijn aan zilte omstandigheden. Je kan de resultaten van zijn onderzoek nalezen op onze schorrenwebsite via www.scheldeschorren.be/keveronderzoek/

Info

Voor meer informatie over de onderwerpen in deze rubriek kan je steeds contact opnemen met het Natuurhuis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, e-mail: www.antwerpennoord.be of op de Natuur.website: antwerpennoord@natuurpunt.be.

Kies voor een duurzame gemeente

Verkiezingen 2006

www.vlaanderenkiest.be

Memorandum voor de Gemeenteraadsverkiezingen

Johan Vandewalle

Op 8 oktober trekken we met zijn allen opnieuw naar de stembus. Deze keer kiezen we nieuwe provincieraadsleden en gemeenteraadsleden. Inwoners van de stad Antwerpen kiezen daarnaast ook nog districtsraadsleden. De nieuwe provincieraad, gemeenteraden en districtsraden zullen de volgende 6 jaar het lokale beleid, ook inzake natuur, milieu en ruimtelijke ordening bepalen. Daarom dat wij voor de campagnes starten nu al een memorandum opgemaakt hebben.

Memorandum

In ons memorandum vragen we de verschillende partijen in het programma waarmee ze naar de kiezer trekken voldoende aandacht te schenken aan natuur, milieu en ruimtelijke ordening. We geven hier een paar van de krachtlijnen van onze eisen weer. Het volledige memorandum vind je vanaf 15 maart op onze Natuur.website.

Geen milieubeleid zonder participatie

De gemeente moet de natuur- en milieuverenigingen steunen. Die verenigingen zijn immers een belangrijk element om het lokaal natuur- en milieu-beleid te helpen verwezenlijken. Niet alleen zijn het belangrijke kanalen voor de verspreiding van informatie en spelen ze een belangrijke rol bij de participatie. Door hun activiteiten geven ze allerlei problemen en mogelijkheden een ruimere bekendheid, en plaveien ze het pad voor gemeentelijke maatregelen.

Een voorbeeldige gemeente

Bij het uitvoeren van het gemeentebeleid doet de gemeente zoveel mogelijk een beroep op het beginsel 'de vervuiler betaalt'. Dit is een duidelijk, eerlijk en efficiënt beginsel, dat op een ruime aanvaarding kan rekenen.

Een goed milieubeleid staat of valt met een goede handhaving. Voor de inwoners is het weinig motiverend de regels na te leven als anderen die regels telkens opnieuw ongestraft naast zich neer leggen. De gemeente speelt op het vlak van afdwinging een belangrijke rol. De gemeentelijke milieudienst en dienst ruimtelijke ordening moeten specifiek tot taak krijgen inbreuken in kaart te brengen en op te volgen. Klachten van inwoners over inbreuken moeten serieus genomen worden, en op eenvormige wijze geregistreerd worden.

Zuiver water

De gemeente moet ervoor zorgen dat de acties uit de deelbekkenbeheerplannen, ook effectief worden uitgevoerd en tot resultaten leiden. In de tweede helft van de periode 2007-2012 is een evaluatie nodig, waarin bekijken wordt welke doelstellingen gehaald zijn, en waar nog werk is – om op basis daarvan in 2012 nieuwe deelbekkenbeheersplannen te maken.

De gemeente verbindt zich ertoe om in zoveel mogelijk gevallen een volledig gescheiden afvoersysteem voor regenwater en voor afvalwater te voorzien. Regenwater hoort thuis in grachten. Zo bouwen we toekomstgericht naar een volledig gescheiden systeem. Grote verharde oppervlaktes, drainages, beken en

grachten mogen zeker niet afwateren in het rioleringssnet.. Ook bij de gezinnen kan vaak (een deel van) het regenwater afgekoppeld worden naar een regenput, of naar een tuin. De gemeente zal dergelijke afkoppeling bevorderen, zowel via bewustmaken, via subsidies als via het opleggen van verplichtingen.

Het vuile afvalwater moet effectief de zuivering bereiken. Op basis van zoneringssplannen moet er een oplijsting komen van alle projecten die nodig zijn om een volledige sanering van het grondgebied uit te voeren en het afvalwaterstelsel goed te laten functioneren – inclusief timing en financiering! Bestaande rioleringen dienen goed onderhouden te worden en de vastgestelde gebreken daadwerkelijk aangepast. Een onderhoudsplan voor de rioleringen is geen luxe, maar een noodzaak.

Controle op aansluiting en afkoppeling is een cruciale taak voor de gemeenten. De gedane investeringen in rioleringen geven te weinig resultaat doordat er niet – of foutief – op wordt aangesloten. Controles op het terrein doen de investeringen renderen. Ze leveren veel resultaat op – met weinig geld.

De gemeente moet overstromingsgebieden aanduiden in ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP). De waterberging biedt daarbij goede

mogelijkheden voor natuurontwikkeling en recreatie. Niet alleen de mens en zijn activiteiten zijn gebaat bij meer ruimte voor (proper) water. Het kan ook een goede zaak zijn voor de natuur. Want waar ruimte komt voor water, komt ruimte voor natuur. Rechtgetrokken grachten en beken die weer kans krijgen om te meanderen, zorgen niet alleen voor een vertraagde afvoer (en dus minder overstromingen) – maar ook voor meer, en vooral betere – natuur. De gemeente moet nieuwe waterberging benutten voor natuurontwikkeling en versterking van natuur en landschap. Beekvalleien verdienen herwaardering en een plaats in de gemeentelijke ruimtelijke structuur - als natuurgebied of als verbindingssgebied.

Natuur voor iedereen

Een degelijk groenbeheer begint met een doordachte visie. Groen moet opgevat worden als een volwaardig onderdeel van de stedelijke ruimte. Geen "schaamgroen" om woongebieden van elkaar de scheiden, om de aandacht van lelijke gebouwen of industriezones af te leiden, om restgebiedjes op te vullen maar wel groen dat verbindt en dat de kwaliteit van de stad verbetert. Een goed overleg tussen ontwerper, beheerder en gebruiker is hierbij van essentieel belang.

Groen moet gezien worden als een belangrijke investering. Om te beginnen kan hierbij de welzijnsfunctie in rekening gebracht worden. Goed openbaar groen betekent meer sociale contacten en zorgt voor opwaardering van achtergestelde buurten. Het is bewezen dat groen in de onmiddellijke omgeving positieve effecten heeft op gezondheid en welbevinden. Bovendien verdienen groenvoorzieningen zich op termijn ruimschoots terug: zo voorkomt men stadsvlucht, stijgt de waarde

van de woningen in de buurt en wordt de horeca gestimuleerd.

Alle mogelijkheden voor het integreren van groenelementen moeten in overweging genomen worden: niet alleen grote projecten bij nieuwe verkavelingen, maar ook kleine groenelementen. Die kunnen zowel op initiatief van de overheid (laanbomen, perken, plantsoenen...) ontstaan, als door de inwoners, onder stimulans van die overheid bij particulieren (tegel- en daktuinen, geveltuinen).

De kwaliteit van het openbaar groen moet verbeterd worden. Zowel bij het beheer van het bestaande als bij nieuwe ontwerpen moet rekening gehouden worden met de verschillende functies en moet gestreefd worden naar een duurzame, mens- natuur- en milieugerichte aanpak.

De verwerving en het beheer van natuurerreinen is en blijft een zeer nuttig en zeer efficiënt middel om bedreigde natuurwaarden te beschermen. Gemeenten kunnen

eigen terreinen beheren als natuurgebied en die laten erkennen als natuurreervaat. Doorgaans is het meest efficiënt om aan te sluiten bij bestaande reservaatprojecten. In ruim 80% van de gemeenten beheren vrijwilligers van Natuurpunt natuur. We knotten wilgen, leggen wandelpaden aan, graven poelen... De gemeente kan dat werk ondersteunen. Financieel, of door materiaal ter beschikking te stellen. Omdat het beheer gebeurt door vrijwilligers, wordt het lokale draagvlak voor de natuur versterkt. De gemeente kan ook helpen om bestaande natuur toegankelijk te maken. Daarvoor zijn doorgaans inrichtingswerken vereist, zoals het aanleggen van wandelpaden. Wat mogelijk is hangt voornamelijk af van de grootte van het gebied: hoe groter het gebied is, des te groter is ook de draagkracht van het gebied, en dus vergroot dan ook de mogelijkheid voor recreatie. De gemeente kan ook eigen gronden in beheer geven aan Natuurpunt als natuurgebied om ze open te stellen voor de bevolking.

Dag van de Aarde 23 april in Het Rood

In juni 1996 ondertekenden het gemeentebestuur van Kapellen en Natuurpunt Antwerpen Noord een huurovereenkomst voor het beheer van het gemeentelijk natuurgebied Het Rood. Deze zomer vieren we het 10-jarig bestaan van het natuurgebied.

Op zondag 23 april, tijdens de Dag van de Aarde, gaan we kijken hoe de natuur er evolueert. Wat hebben de vrijwilligers reeds verzet? Hoe zetten onze trouwe helpers, drie Galloway-runderen, hun werk voort? We vergelijken "toen en nu".

Ter gelegenheid van dit 10-jarig bestaan willen we ook de gemeenteraadsleden uitnodigen.

In eerste instantie om het gemeentebestuur te bedanken voor hun vertrouwen, maar anderzijds ook om hen duidelijk te maken wat we verwachten gedurende de volgende legislatuur.

't Is lente! In de graslanden staan de voorjaarsbloeiers te pronken en in het bos laten de vogels hun liefdeslied horen. Kom het allemaal zelf beleven! Breng de lentezon mee en kom er samen met ons van genieten. Tot dan!

Trefpunt: de ingang aan de centrale dreef in Het Rood aan de Streepstraat. Vanaf 14.30 u leiden we je om het uur rond door Het Rood.

De lente kleurt 't Asbroek

't Asbroek in Schoten is ongetwijfeld ons belangrijkste natuurgebied voor voorjaarsbloeiers. Honderden sleutelbloemen, dotterbloemen, gele dovenetels, bosanemonen en bosviooltjes kleuren 't Asbroek. Een feest voor de natuur en... voor wandelaars. Daarom organiseren we op 23 april een speciale lente-wandeling in 't Asbroek. Trefpunt om 10 u aan de ingang van 't Asbroek in de Asbroeklaan (zijstraat van de Louis Vervoortlaan). Laarzen zijn aanbevolen.

Watervogels kijken

Maak kennis met de gevederde bewoners van De Kuifeend en de Grote Kreek in Oorderen en ontdek een bonte variëteit aan vogels, waaronder kuifeend, tafeleend, slobbeend, aalscholver en blauwborst. Op een mooie lentedag is deze activiteit extra aantrekkelijk! Trefpunt op zondag 26 maart, om 9.30 u aan het Natuur.huis (gegevens zie elders) in Ekeren. Via carpooling rijden we dan naar De Kuifeend. De activiteit duurt ca. 2 uur. Een aanrader!

Libellen en lieveheersbeestjes in de Bospolder

Je hebt het ongetwijfeld in dit nummer gelezen, het natuur-inrichtingsproject in de Bospolder heeft al heel wat prachtige resultaten opgeleverd de voorbije jaren. Benieuwd wat dit natuurgebied te bieden heeft op het vlak van lieveheersbeestjes en libellen? Kom dan mee op de excursies gewijd aan deze twee insectensoorten. Tijdens deze twee tochten leer je lieveheersbeestjes en libellen determineren, zeg maar op naam brengen, en kan

je ze van dichtbij bewonderen. Op zondag 14 mei nemen we de lieveheersbeestjes onder de loep en zondag 2 juli gaan we op zoek naar libellen. We spreken telkens af om 13 u aan de voet van de voetgangersbrug over de A12 in de Vierkerkenstraat te Ekeren en zullen daar omstreeks 17 u weer terug zijn. Als je thuis een fijnmazig vliedernet hebt liggen, mag je dat meenemen. Ook een determinatietabel of -boek kan van pas komen.

Zo d'ouden zongen...

De Oude Landen en Het Wijtschot zijn twee prachtige natuurgebieden in onze streek. Dat vinden ook heel wat zangvogels die zich aangetrokken voelen tot de grote verscheidenheid in beide terreinen. Ieder jaar zingen nachtegalen, grasmussen, bosriet-zangers, kleine karekieten, blauwborsten en nog veel meer vogelsoorten de longen uit hun lijf in de struwelen, moerassen en graslanden van beide natuurgebieden. Wil jij ook genieten van al deze zangvogels? Dat kan tijdens de speciale vogelwandelingen van

Handen uit de mouwen in Het Rood!

Het Rood te Kapellen is een prachtig bosgebied. De oude bomen en struiken bieden onderdak aan vele vogels en kleine zoogdieren. Ook dit jaar steken we de handen uit de mouwen om de natuur in Het Rood te helpen. Je bent van harte welkom op zaterdagen 18 maart en 8 april. Trefpunt telkens vanaf 9.30 u aan de ingang van de centrale dreef van Het Rood in de Streepstraat. Op het programma staat het bestrijden van Amerikaanse vogelkers, het inspecteren van de begrazingsblokken en het onderhouden van de greppels. Als jij zorgt voor een dosis werklust en een goed humeur zorgen wij voor het nodige beheersmateriaal en een inwendige versterking voor 's middags. Tot dan!

Poëzie- en gezinswandeling in Hof De Bist

Wil je Hof De Bist op een heel andere manier leren kennen, kom dan naar onze poëziewandeling op 28 mei 2006! Aan de hand van prachtige gedichten en ludieke tekeningen wijzen we je dan op de geheimen van de natuur die het park voor jullie verborgen houdt. Heb je meer zin in een leuke gezinstocht die dag, dan kan dat ook. Samen trekken we er op uit, beladen met rugzakjes waar heel wat materiaal en een opdrachtenboekje in zit. In het boekje dat de kinderen meekrijgen staan opdrachten voor ieder seizoen zodat je op eigen krachten kan terugkeren. Trefpunt: op 28 mei (Dag van het Park), beide wandelingen vertrekken om 14 u aan de parking van Hof De Bist, Veltwijcklaan 252 in Ekeren.

Vergeet je lidkaart niet!

Als lid van Natuurpunt word je extra verwend. Niet-leden van onze vereniging betalen voortaan € 1,00 per persoon voor deelname aan de natuurwandelingen in één van onze natuurgebieden. Niet voor jou, want Natuurpunt-leden mogen gratis deelnemen aan al onze activiteiten (tenzij anders vermeld). Je hoeft alleen je lidkaart van Natuurpunt mee te brengen!

Wilde plantenbeurs in Wuustwezel

Een natuurvriendelijke tuin begint met inheemse plantensoorten. Ze zijn niet alleen mooi om te zien maar zijn ook van groot belang voor allerlei dieren zoals vogels, vlinders, hommels en lieveheersbeestjes. Daarom organiseert Natuurpunt op zondag 2 april opnieuw een verkoop van inheemse planten in Wuustwezel. Er wordt dan een uitgebreid assortiment aangeboden dat zeker een plaatsje in jouw tuin verdient! Trefpunt tussen 9 u en 12 u op het kerkplein Gooreind.

Te gast in gemeentepark Beaulieu

26 maart is de eerste lentezondag van 2006, een goede gelegenheid zo dachten we, om het Kapelse gemeentepark met de mooie naam "Beaulieu" eens in de kijker te stellen. De meeste parken hebben een historische achtergrond aangezien ze meestal toebehoorden aan kasteeldomeinen, zo ook in Kapellen. De vooroorlogse Kapellenaren herinneren zich waarschijnlijk nog het grote bakstenen gebouw met arduinen banden en een monumentaal balkon voorzien van balustrades in de dorpsstraat. In 1949 werd het domein aangekocht door het

Je tuin, natuurlijk!

Een natuurvriendelijke tuin staat niet synoniem voor één wilde jungle van bramen, brandnetels en distels! Nu, hoe begin je aan zo'n natuurvriendelijke tuin? Natuurpunt helpt je graag een eindje op weg om je tuin een stukje natuurvriendelijker te maken en organiseert daarom ook dit jaar een reeks tuinwandelingen. We starten op 28 mei en 25 juni. Alle tuinliefhebbers zijn van harte welkom! Trefpunt telkens om 14 u, Wiezelo 61 te Gooreind-Wuustwezel (naast sigarenfabriek Verellen). Gelieve je aanwezigheid op voorhand te melden (tel. 03-663.32.41).

Zeezoogdieren in de Schelde

Op vrijdag 10 maart geeft Jan Tavernier een voordracht over de historiek van de zeezoogdieren in de Schelde. Jan Tavernier is de grondlegger van het onderzoek en inventariseren van zeezoogdieren in de Schelde. Deze voordracht start om 19.45 u in het auditorium van BASF aan de Scheldelaan in de Antwerpse haven. Deelname bedraagt € 3 p.p., inclusief een drankje tijdens de pauze. Het aantal plaatsen in het auditorium is beperkt, vooraf inschrijving is noodzakelijk via www.scheldeschorren.be.

Cursus zangvogels

In 2006 richt de vogelwerkgroep van Natuurpunt Antwerpen Noord voor de derde maal een zangvogelcursus in. Zoals de vorige twee jaren bestaat de cursus uit meer dan 20 wandelingen in zeer verschillende biotopen (o.a. de Oude Landen en het Klein Schietveld). Iedereen kan deelnemen, mits inschrijving.

Deze cursus is gratis voor leden van Natuurpunt. Ben je nieuwsgierig naar de zeer diverse zang van vogels, dan is deze cursus zeker iets voor jou. Laat iets weten via het Natuur.huis (gegevens zie elders) of via vogelwerkgroep@antwerpennoord.be. Hier krijg je informatie over data en locaties.

Wandeling van den Hertog

's Avonds, als de zon langzaam achter de horizon daalt, verandert het natuurleven. Zangvogels zetten hun avondmelodie in, vleermuizen ontwaken en gaan op zoek naar voedsel, sprinkhanen starten hun snorconcert... Tijdens een unieke schemerwandeling langs de 's Hertogendijk in Stabroek kan je volop genieten van de speciale sfeer die er ontstaat als de zon ondergaat. Vergeten we daarbij niet dat tijdens de Tachtigjarige Oorlog in de 17de eeuw hier een grote veldslag plaatsvond... Trefpunt op vrijdagavond 19 mei om 19.30 u aan de 's Hertogendijk, Sint-Jacobsstraat 3 in Hoevenen-Stabroek.

Zondag 26 maart 2006: uitstap naar Het Zwart Water in Turnhout

Thema: Vroege lente-uitstap met aandacht voor de eerste weidevogels. Naast vele Grutto's zullen ook nog diverse soorten op doortrek zijn.

Gidsen: Jan Rietjens en Roger Huysmans.

Trefpunt: Rondpunt te Wommelgem (carpooling kant van Borsbeek) om 9.30 u. Einde voorzien rond 17 u.

Meebrengen: picknick, laarzen. Er is mogelijkheid tot kostendelend vervoer.

Zaterdag 15 april 2006: jaarlijkse ledenavond

Traditiegetrouw houden we ook dit jaar weer onze ledenavond. Deze zal doorgaan in 'Ons Huis', De Villerslei 128 in Schoten. Aanvang om 17 u met aperitief en om 18 u een gezellig etentje.

Inschrijven kan door € 30 te storten op rekening 142-0669482-13 van de werking Kuifleeuwerik in Ekeren en dit vóór 4 april.

Zondag 9 april: voorjaarswandeling in Muizenbos in Ranst

Thema: Een uniek bos met typische voorjaarsflora. Wegens de kwetsbaarheid van het gebied mag het maar betreden worden door max. 25 personen.

Gids: Roger Huysmans.

Trefpunt: kerk van Ranst om 13.30 u. Einde is voorzien om 16 u.

Meebrengen: Laarzen. Inschrijven voor deze uitstap bij Roger Huysmans.

Werking De Kuifleeuwerik

Zondag 23 april: daguitstap Baalhoek en het Verdrunken Land van Saeftinghe

Thema: Educatieve voorjaars- en landschapswandeling met aandacht voor de vogelrijkdom in deze regio.

Gids: Walter Van Ginhoven.

Trefpunt: Noorse kerk, Grote Tunnelplaats om 9 u. Einde is voorzien rond 16 u.

Meebrengen: laarzen, picknick. Mogelijkheid tot kostendelend vervoer.

Maandag 1 mei 2006: vroege ochtend en nachtegalen in de Oude Landen

Thema: Voorjaarstocht met aandacht voor zangvogels. We zullen kunnen genieten van de zang van heel wat vogels. Iedereen is welkom, ook wie niet vertrouwd is met de vogelzang!

Trefpunt: Kasteel van Veltwijck in Ekeren om 5 u., het einde is voorzien om 9 u.

Zondag 21 mei: busuitstap naar Sint-Pietersberg en het Zuid-Limburgs landschap

De Sint-Pietersberg is zeker geen onbekende bij de natuurliefhebber. Ook in de omgeving van Oud Valkenburg is het nog een lust om te vertoeven en van de vele landschaps-elementen te genieten. Zeker te vermelden is de botanische rijkdom van dit gebied. Rond deze periode zullen we ook nog verschillende zangvogels aanwezig zijn.

Gids: Roger Huysmans.

Trefpunt: Fr. Rooseveltplein (aan Atheneum) in Antwerpen om 7.30 u.

Inschrijven vóór 1 mei door € 16 te storten met de vermelding van de opstapplaats en telefoonnummer

op de rekening 142-0669482-13 van werking De Kuifleeuwerik. Bij onvoldoende inschrijvingen gaat de tocht door met eigen wagens.

Gelieve tijdig en na 4 mei contact op te nemen met Roger Huysmans voor eventuele afspraken.

Meebrengen: picknick, veldgidsen, stevige wandelschoenen. Bij slecht weer zijn regenkledij en laarzen gewenst.

Zondag 4 juni: Vlassenbroekse polders en het Scheldelandschap

Thema: Educatieve wandeling in een mooi natuukader waar er altijd wat te beleven is.

Gidsen: Jan Rietjens en Luc Audiens.

Trefpunt: Ooststation, Plantijn en Moretuslei in Borgerhout om 8 u, einde is voorzien om 17 u.

Meebrengen: Picknick, verrekijker, bij slecht weer zijn laarzen gewenst.

Zondag 18 juni 2006: Fiets- en vogeltocht naar de Bloemendijken van Flakkee

Thema: vogels. Zowel rond de Ooltjensplaat als de bloemendijken van Flakkee komen ook veel soorten vogels voor.

Gids: Louis Vanhooydonck.

Trefpunt: Hoek Driehoek en Ertbrandstraat, Putte-Kapellen om 9 u. Einde is voorzien rond 17 u.

Meebrengen: fietsmateriaal.

Meer info

Voor alle activiteiten van werking 'De Kuifleeuwerik' kan je terecht bij Roger Huysmans tel. 03-324.88.05.

Geniet van het voorjaar...

In de lente is de natuur vaak op haar mooist: fris groen, fraai gekleurde voorjaarsplanten, vogels, kikkers en padden... Ontdek samen met ons de pracht van de lente in jouw buurt. Meewandelen kan je in:

- Galgeschoor en Groot Buitenschoor op zondagen 5 maart, 2 april, 7 mei en 4 juni, telkens om 9.30 u. Trefpunt: op de parking van Lillo-centrum (duur ca. 2,5 uur, laarzen noodzakelijk).
- de Oude Landen op zaterdag 11 maart om 14.30 u. Trefpunt: kasteel Veltwijck, Veltwijcklaan 27 in Ekeren (duur ca. 2,5 uur).
- Bospolder op zaterdag 8 april en zaterdag 10 juni, telkens om 14.30 u. Trefpunt: op het einde van de Vierkerkenstraat in Schoonbroek-Antwerpen (duur ca. 2,5 uur).
- Mastenbos op zondag 23 april. Trefpunt: om 10 u aan de ingang van het Mastenbos in de

Oude Galgenstraat (ter hoogte van het Fort van Ertbrand) in Kapellen.

- Klein Schietveld op zaterdag 20 mei om 19.30 u. Trefpunt: op de hoek van de Heidestraat Zuid en de Houtsniplei in Kapellen.
- de Oude Landen: orchideeën-wandeling op zondag 11 juni om 10 u. Trefpunt: kasteel Veltwijck, Veltwijcklaan 27 in Ekeren (duur ca. 2,5 uur).
- 't Asbroek: schemerwandeling op vrijdag 23 juni om 20 u. Trefpunt: ingang 't Asbroek, Asbroeklaan z/n in Schoten.
- Het Rood op zaterdag 24 juni om 14.30 u. Trefpunt: op de hoek van de Biartlei en de Streepstraat in Kapellen.
- Het Wijtschot: vlinder- en kruidenwandeling op zondag 25 juni om 14 u. Trefpunt: aan de parking van de Vier Notelaars, Wijtschotbaan in Schoten.

Vogeltrek observeren

Vogeltrek is een van de interessantste fenomenen die je kunt waarnemen in de natuur. Op sommige plaatsen in Europa worden jaarlijks zelfs meer dan één miljoen trekvogels waargenomen. Sommige vogels kan je in Vlaanderen trouwens enkel zien wanneer ze op trek zijn. Traditioneel gebeurt de observatie van vogeltrek van op een trektelpost. Dit zijn locaties met doorgaans een goed uitzicht op de omgeving, liefst wat hoger gelegen en in de buurt van een interessant biotoop.

In het voorjaar van 2006 wil de vogelwerkgroep van Natuurpunt

Antwerpen Noord op zoek gaan naar een geschikte locatie voor een trektelpost. Hiervoor gaan we enkele plaatsen uitproberen om in het najaar één van deze plaatsen intensiever te gebruiken. Wens je ons te helpen bij deze zoektocht en ondertussen nog iets bij te leren over vogeltrek, ben je meer dan welkom op volgende dagen (meer info via ons Natuur.huis of vogelwerkgroep@antwerpennoord.be): 18 & 19 maart (Klein Schietveld), 1 april (Galgeschoor), 2 april (Noordlandpolder), 15 april (Het Wijtschot), 16 april (uitstap naar Breskens in Nederland), 17 april (Bospolder).

Familiewerkdag 't Asbroek

Onze jaarlijkse voorjaarsbeheerdag voor de hele familie in 't Asbroek staat voor de deur. Wandelpaden maaien, bramen en rododendron verwijderen... Er is heel wat werk op de plank! Iedereen is van harte welkom op 13 mei om een uurtje, een halve dag of langer de handen uit de mouwen te steken. Trefpunt vanaf 9.30 u aan de ingang van 't Asbroek in de Asbroeklaan te Schoten.

Zeehonden kijken aan de Zimmermansplaat

Net zoals vorig jaar bieden we ook dit voorjaar aan om van op veilige afstand te komen genieten van de groep zeehonden die bij laag tij komt uitrusten op de Zimmernmansplaat in de Schelde. Als je een verrekijker of telescoop hebt, breng die dan zeker mee. Trefpunt: zaterdag 10 juni om 8.30 u, parking Lillo-centrum. Van daar uit carpoolen we naar de beste plaats op de Schelde-dijken in Nederland.

Meer info

Voor meer informatie over de activiteiten op deze en de vorige pagina's kan je steeds terecht in het Natuur.huis, Steenstraat 25 te Ekeren, tel. 03-541.58.25, per mail: antwerpennoord@natuurpunt.be of voor dagelijkse updates op onze natuur.site: www.natuurpunt.be/antwerpennoord

Antwerpse binnenstad niet verloren voor natuur

Spinnenonderzoek toont verrassende diversiteit

Koen Van Keer

Tussen september 2004 en oktober 2005 werd in Antwerpen een onderzoek uitgevoerd naar de spinnenfauna van de binnenstad. Het onderzoek trok internationaal de aandacht van pers en wetenschappelijke wereld. De resultaten zijn dan ook verrassend op meer dan één vlak.

Spinnen zijn van cruciaal belang voor het indijken van populatie-explosies bij allerlei ongewervelden. In dichtbevolkte gebieden als binnensteden is hun belang voor de mens zo mogelijk nog groter dan elders. Toch is er tot nu toe bijzonder weinig onder-

zoek gedaan naar de spinnenfauna van sterk verstedelijkt gebied. Hier en daar onderzocht men stedelijke habitatsegmenten zoals rioolsystemen of braakliggende terreinen. Het onderzoek in Antwerpen werpt voor het eerst een duidelijker licht op de

soortensamenstelling van een stedelijke spinnenbevolking. Wat werd ontdekt?

Verrassend grote diversiteit

Er werden 108 verschillende spinnensoorten aangetroffen. Dat is ongeveer het dubbele van wat op basis van gespecialiseerde literatuur werd verwacht.

Aangezien de Belgische spinnenfauna (één van de best onderzochte ter wereld) ongeveer 700 soorten telt, is dus meer dan 1/7 vertegenwoordigd op de kleine oppervlakte (5,3 km²) in het centrum van Antwerpen.

Negen soorten figureren op de Rode Lijst van zeldzame of bedreigde spinnen in Vlaanderen.

Er werd één nieuwe soort voor België – de ‘witrugzakspin’ – aangetroffen onder schors van een linde op het Steenplein bij de Schelde. Het gaat om een Zuidse soort die haar areaal de laatste jaren noordelijk uitbreidt.

De ‘marmetrilspin’. Een exoot uit het Middellandse Zeegebied, die vanuit de Antwerpse haven stilaan de binnenstad intrekt. Foto: Rolin Verlinde.

Struikpartij aan de Academie voor Schone Kunsten. Hier werd onder andere de sterk bedreigde ‘bleke renspin’ gevonden. Foto: Koen Van Keer.

Algemeenste soorten

Op de lijst van zeven algemeenste spinnensoorten in de binnenstad, staat de ‘grote huisspin’ met stip op één. De soort werd overall aangetroffen. Toch is dit onverwacht omdat deze huisspin in buurlanden als Nederland en Duitsland niet algemeen wordt gevonden. Verwacht werd dat de ‘gewone huisspin’ of de ‘grijze huisspin’ algemener waren.

Ook bijzonder is het voorkomen van de ‘grote steatoda’ op de lijst van algemeenste Antwerpse spinnen. Dit is een exoot die pas in 1978 als nieuw voor België wordt gemeld. De spin is in Antwerpen volledig ingeburgerd, vermoedelijk ten koste van verwante soorten als de ‘koffieboonspin’ en de ‘huissteatoda’ die duidelijk veel minder in het gebied voorkomen.

Spinnenecologie

Op het vlak van spinnenecologie was vooral de vangst van soorten die we helemaal niet verwacht hadden in binnenstedelijke tuinen of tuintjes, opmerkelijk. We associeerden deze soorten exclusief met een meer “natuurlijke” biotoop, met grotere “groen-oppervlakten” of alleszins met grotere oppervlakten van geschikte habitat. Soorten als de ‘groene krabspin’, de ‘eikenspringspin’ en de sterk bedreigde ‘bleke renspin’ werden alle met meerdere exemplaren op verschillende plaatsen aangetroffen. In de genoemde gevallen ging het om kleine struikpartijen in stadstuinen. Plaatsen waar tussen 2 en 30 bomen stonden aangeplant, bleken dan weer voldoende om typische boomsoorten te herbergen. Dit feit laat vermoeden dat het voedsel-aanbod in deze “kleine biotopen”

niet fundamenteel verschilt van meer natuurlijke situaties.

Opwarming klimaat

We menen in deze studie verschillende faunistische indicaties voor klimaatsopwarming in onze streken te ontwaren:

- De opvallende vondsten van twee spinnensoorten (de ‘huismuursluiper’ en de ‘gewone dwergzesoog’) onder schors van een plataan kunnen wijzen op een wijzigende habitatvoorkeur. Bij ons zijn deze soorten bekend als uitgesproken voorkomend in en aan huizen. In het zuiden van Europa komen deze soorten ook buitenshuis voor. Het feit dat ze nu ook bij ons buiten worden gevonden, zou dus kunnen te wijten zijn aan een temperatuurstijging.
- De ‘marmertrilspin’ is een mediterrane trilspinsoort die in het Antwerpse havengebied is ingeburgerd. Daar wordt ze zowel aan gebouwen als in putten langs de wegkant in grote aantallen gevonden. De soort heeft er op verschillende plaatsen reeds de inheemse ‘grote trilspin’ verdronken. Er werd voorspeld dat de ‘marmertrilspin’ haar areaal buiten de Antwerpse haven zou uitbreiden en dat blijkt nu ook te gebeuren. Tijdens voorliggend onderzoek werd ze aangetroffen op twee plaatsen in de binnenstad.
- Opvallend was ook de vangst van nogal wat soorten die bij ons hun noordelijke areaalgrens hebben.

Beleidsadvies

Hoewel het onderzoek zich nog zal uitbreiden naar de zone tussen leien en Singel en er bovendien een vergelijkend onderzoek wordt opgestart in de binnenstad van Gent, hebben we toch al een belangrijk beleidsadvies aan de stad Antwerpen gericht.

De ontdekking dat kleine groene eilandjes zoals struikpartijen, boomaanplantingen en braakliggende terreinen cruciaal zijn voor de spinnendiversiteit is een belangrijk argument voor het behoud van deze “habitats” in de stad. De aanwezigheid van een diverse spinnenfauna impliceert bovendien de aanwezigheid van andere organismen die de spinnen tot prooi dienen. Tegenover de beperkte kosten voor behoud en eventuele aanleg van deze “kleine eilandjes” kunnen dus grote (biodiversiteits)baten staan.

Meer info over de aangetroffen soorten en andere bevindingen kan je lezen in maartnummer van Natuur.focus en op www.natuurpunt.be/focus.

Het Steenplein: een parking met aanplanting van vooral Linde. Vindplaats van verschillende boombewonende soorten, waaronder de zeldzame ‘buxusrenspin’ en een nieuwe spinnensoort voor België, de ‘witrugzakspin’. Foto: Koen Van Keer.

Hieronder vind je een chronologisch overzicht van onze activiteiten. De praktische informatie staat bij elke activiteit vermeld tenzij er elders in dit blad meer aandacht aan wordt besteed.

Meer informatie kan je ook bekomen in ons Natuur.huis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, fax 03-541.63.55 of e-mail: _antwerpennoord@natuurpunt.be. Voor de meest actuele informatie kan je ook op onze websites terecht: www.natuurpunt.be/antwerpennoord en www.natuurpunt.be/scheldeschorren.

De meeste activiteiten zijn gratis voor leden (tenzij anders vermeld). Niet-leden betalen € 1,00 voor activiteiten in onze natuurgebieden. Vergeet daarom je lidkaart niet mee te nemen. Veel plezier.

maart

- zat 4 20 u, Schoten, Vordenstein, Nacht van de Duisternis, uilenwandeling, info Natuur.huis
- zon 5 9.30 u, Antwerpen - Lillo, wandeling Groot Buitenschoor, zie. p. 23
- vrij 10 20 u, Brasschaat, paddenoverzetactie voor kinderen, zie p. 15
- vrij 10 19.45 u, Antwerpen - Zandvliet, voordracht Zeezoogdieren in de Schelde, zie p. 21
- zat 11 14.30 u, Antwerpen - Ekeren, wandeling Oude Landen, zie p. 23
- zon 12 9 u, Schouwen Duiveland, vogeluitstap, zie p. 22
- zat 18 9.30, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 20
- zat 25 9.30 u, Mechelen, Algemene Vergadering Natuurpunt, info Natuur.huis
- zon 26 9 u, Turnhout, Zwart Water, uitstap weidevogels, zie p. 22
- zon 26 9.30 u, Antwerpen - Oorderen, De Kuifeend, vogelobservatiewandeling, zie p. 20

zon 26 13.30 u, Kapellen, Gemeentepark Beaulieu, wandeling met gezinsopdrachten, zie p. 21

don 30 19.45 u, Ekeren, Natuur.huis, Raad van Bestuur Natuurpunt Antwerpen Noord in het natuur.huis. Iedereen is welkom, Vraag de agenda op in het Natuur.huis, Steenstraat 25, Ekeren.

zon 23 10 u, Kapellen, wandeling Mastenbos, zie p. 23

zon 23 10 u, Schoten, wandeling 't Asbroek, zie p. 20

zon 23 14.30 u, Kapellen, natuur. happening in het kader van Dag van de Aarde, zie p. 19

don 27 19.45 u, Ekeren, Natuur.huis, Raad van Bestuur, zie don 30 maart

april

zat 1 9.30 u, Stabroek, werkdag Schans van Smoutakker, zie p. 28

zon 2 9 u, Wuustwezel, plantendag, zie p. 21

zon 2 9.30 u, Antwerpen - Lillo, wandeling Groot Buitenschoor, zie p. 23

zat 8 9.30 u, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 20

zat 8 14.30 u, Antwerpen - Schoonbroek, wandeling Bospolder, zie p. 23

zon 9 13.30 u, uitstap Muizenbos Ranst, zie p. 22

zat 15 17 u, Schoten, ledenavond De Kuifleeuwerik, zie p. 22

zon 23 9 u, uitstap Verdrunken Land van Saefthinge en Baalhoek, zie p. 22

mei

maa 1 5 u, Antwerpen - Ekeren, vroege ochtendwandeling Oude Landen, zie p. 20 en 22

zon 7 7 u, Antwerpen - Schoonbroek, Natuur. happening Bospolder: ganse dag, zie p. 7

zon 7 9.30 u, Antwerpen - Lillo, wandeling Groot Buitenschoor, zie p. 23

vrij 12 20 u, Antwerpen - Ekeren, cursus dagvlinders, zie p. 13

zat 13 9.30 u, Schoten, werkdag 't Asbroek, zie p. 23

zat 13 14.30 u, Antwerpen - Ekeren, wandeling Oude Landen, zangvogels als middagradio, zie p. 20

zon 14 6 u, Schoten, vroege ochtendwandeling Het Wijschot, zie p. 20

- zon 14 13 uy, Antwerpen - Schoonbroek, Bospolder, cursus lieveheersbeestjes, zie p. 20
- vrij 19 19.30 u, Stabroek, wandeling van den Hertog, zie p. 21
- vrij 19 20 u, Antwerpen - Ekeren, cursus dagvlinders, zie p. 13
- zat 20 19.30 u, Kapellen, wandeling Klein Schietveld, zie p. 23
- zon 21 7.30 u, uitstap naar Sint-Pietersberg en Zuid-Limburgs landschap, zie p. 22
- woe 24 19.45 u, Antwerpen - Ekeren, Raad van bestuur Natuurpunt Antwerpen Noord, zie don 30 maart
- zon 28 9.30 u, Schoten, vijverdag in Vordenstein in kader van Dag van het Park, info Natuur.huis
- zon 28 14 u, Wuustwezel, tuinwandeling, zie p. 21
- zon 28 14 u, Antwerpen-Ekeren, poëzie- en gezinswandeling Hof de Bist, zie p. 20

j u n i

- zon 4 8 u, uitstap Vlassenbroekse Polders en het Schelde-landschap, zie p. 22
- zon 4 9.30 u, Antwerpen-Lillo, wandeling Groot Buitenschoor, zie p. 23
- zon 4 20 u, Antwerpen - Schoonbroek, Bospolder cursus dagvlinders, zie p. 13
- maa 5 10 u, Antwerpen, fietstocht met Arbeid en Milieu door de haven, zie p. 8
- zat 10 8.30 u, zeehonden kijken aan de Zimmermangeul, zie p. 23

- zat 10 14.30 u, Antwerpen - Ekeren, zintuigen-wandeling Bospolder, zie p. 23
- zon 11 10 u, Antwerpen - Ekeren, orchideeënwandeling Oude Landen, zie p. 23
- zat 17 9.30, Antwerpen - Ekeren, werkdag Oude Landen, info Natuur.huis
- zon 18 9 u, fiets- en vogeltocht bloemendijken Flakkee, zie p. 22
- zon 18 10 u, Kapellen, dier-sporenzoeken Mastenbos, info Natuur.huis
- vrij 23 20 u, Schoten, schemer-wandeling 't Asbroek, zie p. 23

- zat 24 20 u, Antwerpen - Zandvliet, Ruige Heide, cursus dagvlinders, zie p. 13
- zat 24 14.30 u, Kapellen, wandeling Het Rood, zie p. 23
- zon 25 14 u, Schoten, vlinder- en kruidenwandeling Het Wijtschot, zie p. 23
- zon 25 14 u, Wuustwezel, tuinwandeling, zie p. 21
- don 29 19.45 u, Antwerpen - Ekeren, Raad van bestuur Natuurpunt Antwerpen Noord, zie don 30 maart

de kringwinkel
De Cirkel

Koop de dag van toen

Op zaterdag 25 maart
Van 9.30 tot 16.00 uur

De leukste oldies uit de jaren '50, '60 en '70 op zaterdag 25 maart 2006

Hele dag doorlopend muziek uit de tijd van toen.

Gratis ophaaldienst!
03/313 49 66

Originaliteit is niet duur

De Kringwinkel
De Cirkel
Klein Veerle 34
2960 Brecht

Beheerdag Schans van

Smoutakker – 1 april 2006

Hoewel het nu een oase van rust en natuur is, werd de Schans van Smoutakker te Stabroek allesbehalve met vredelievende doeleinden gebouwd. Deze schans - of tussenfort - maakt deel uit van de Versterkte Stelling rond Antwerpen. Een imposante fortengordel, gebouwd in het begin van de 20ste eeuw, die Antwerpen en haar haven moest beschermen tegen vijandelijke invallen.

Helaas was de Schans van Smoutakker slechts een kort leven beschoren. Door een onverwacht hevige explosie vloog het fortje op 10 oktober 1914 volledig de lucht in en werd herschapen in een ruïne. Na meer dan 85 jaar verwaarlozing, kreeg de Schans van Smoutakker echter een nieuwe toekomst! In 1999 kocht Natuurpunt dit merkwaardige natuurgebiedje om het definitief te beschermen en de natuur er alle kansen te geven.

Naast de verweerde ruïnes liggen er verspreid over het terrein een aantal intacte bunkers. Jaarlijks overwinteren in deze rustige, vochtige gebouwen tientallen vleermuizen, waaronder verscheidene bedreigde soorten. Op de 'kunstmatige' kalkrotsen groeien merkwaardige planten, varens en mossen, die we normaal enkel in het zuiden van België aantreffen!

Op zaterdag 1 april gaan we aan de slag voor de natuur op de Schans van Smoutakker. Er staat heel wat werk op het programma: verwijderen van Amerikaanse vogelkers en rododendron, plaggen, controleren van de winterverblijven voor vleermuizen...

Trefpunt: zaterdag 1 april vanaf 9.30 u aan de Schans van Smoutakker, Hoogeind in Stabroek (ter hoogte van de Vossenvelden). Een unieke kans om dit fortje beter te leren kennen en de natuur een handje te helpen!

Meer informatie in het Natuur.huis van Natuurpunt Antwerpen Noord.